

Arbetsbok

**Barn och unga 10-20 år i risk att utveckla
eller som har kriminellt beteende
och/eller missbruk**

Reviderad april 2016

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
2.	Förebyggande arbete	3
3.	Anmälan till socialkontoret	4
4.	Anmälan till polis vid misstanke om brott	4
5.	Brottsmisstänkt under 15 år	5
6.	Barn som utsatts för brott	5
7.	Medling	6
8.	SSPF – Skola, Socialkontor, Polis, Fritid	6
9.	Social insatsgrupp (SIG)	10
10.	Rutin vid misstanke om och vid konstaterad droganvändning i grund- och gymnasieskolan samt vid fritidsgårdar	11
11.	Kontaktinformation	15

1. Inledning

Denna arbetsbok riktar sig till personal i kommun, region och polis. Den beskriver vårt gemensamma arbete med barn och unga i åldern 10-20 år. Fokus ligger på barn och unga som riskerar att utveckla eller som redan har ett kriminellt beteende och/eller använder droger.

Syftet med arbetsboken är att det ska vara tydligt för alla vem som gör vad och att informationen om hur man gör är lätt att hitta. Med andra ord, att underlätta arbetet i vardagen.

2. Förebyggande arbete

Övergripande förebyggande arbete

Norrköpings kommun stödjer och verkar för minskad konsumtion av alkohol och för att förhindra allt bruk av övriga droger i enlighet med regeringens (och regional) ANDT-strategi (Alkohol-, Narkotika-, Dopning-, Tobak-,) där det övergripande målet är:

”Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk.”

Det drogförebyggande arbetet pågår på flera nivåer, på olika sätt och av många aktörer, exempelvis i skolorna, inom fritidsverksamhet och socialtjänst. Detta sker i samverkan med bland annat landstinget, det civila samhället, polisen och andra kommuner.

I Norrköping arbetar vi med strategins långsiktiga mål:

- tillgång till ANDT ska minska
- barn ska skyddas mot skadliga effekter av ANDT
- antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska minska
- antal personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av ANDT ska minska
- antalet döda eller skadade på grund av sitt eget eller andras bruk av ANDT ska minska

Länkar till regional ANDT strategi och handlingsplan

<http://www.norrkoping.se/bo-miljo/sakerhet/droger/and-t-strategi.pdf>

<http://www.norrkoping.se/bo-miljo/sakerhet/droger/and-t-handlingsplan.pdf>

Länk till lokal verksamhetsplan för brotts- och drogförebyggande arbete

<http://www.norrkoping.se/bo-miljo/sakerhet/droger/vhpl-jan-15.pdf>

3. Anmälan till socialkontoret

Alla som arbetar i en myndighet som berör barn och unga eller som i sitt yrke kommer i kontakt med barn och unga har skyldighet att anmäla om man misstänker att barn eller unga kan fara illa. Skyldigheten gäller också för dem som arbetar inom enskild verksamhet som berör barn och unga. Det räcker med att **tro** att ett barn eller ung person kan fara illa, man behöver inte vara säker. Anmälningsskyldigheten gäller varje enskild anställd och de som har anmälningsskyldighet kan inte vara anonyma. Samma yrkesgrupper har också skyldighet att lämna uppgifter som kan ha betydelse för utredningen till socialtjänsten. Anmälningsskyldigheten och uppgiftsskyldigheten regleras i 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Om man är osäker på om man bör anmäla kan man kontakta socialkontoret och rådfråga utan att nämna barnets/familjens namn. Ta då antingen kontakt med mottagningen på socialkontoret eller med din enhets kontaktperson.

Anmälan görs till socialkontoret och bör vara skriftlig. Om det är en akut situation, kontakta socialkontoret, socialjour eller polis. Information och vägledning för anmälan finns på: www.norrkoping.se

Återkoppling

Socialkontoret får informera den som gjort anmälan om utredning inletts eller inte, eller om det redan pågår en utredning och ska på begäran av den som anmält ge sådan information om det inte är olämpligt. Detta gäller för de som har anmälningsskyldighet. (Se 14 kap 1 b § Socialtjänstlagen)

4. Anmälan till polis vid misstanke om brott

Anmälan bör ske skriftligt via post eller via fax. 010-566 53 60. Anmälan kan också ske per telefon till nummer: 114 14. För konsultation, kontakta polisens kontaktperson telefon 010-566 52 72.

Skolan ska följa rutinen ”Polisanmälningar i skolan” och använda blanketten ”Polisanmälan - Brott på skola”. Rutin och blankett finns på utbildningskontorets intranät.

Förutsättningar för socialtjänsten och hälso- och sjukvården att polisanmäla både brott mot barn och om brott begåtts av minderårig regleras i offentlighets- och sekretesslagen (se särskilt 10, 25 och 26 kap.).

Arbetsgång när minderårig misstänks för brott (se även punkt 6):

Polisen skickar anmälan till socialkontoret och bifogar tidigare relevant brottslighet. Socialkontoret kontakter vid behov polisen för ytterligare upplysningar eller förtydligande av anmälan. Polisens kontaktperson i ärendet anges på anmälan.

5. Brottmisstänkt under 15 år

I 31 § lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) regleras frågan om polisens utredningar när en person under 15 år misstänks för brott. Polisen och Socialkontoret har en överenskommelse om tillämpningen av 31 § LUL, daterad 2011-04-18.

Polisen ska inleda utredning om det gäller allvarligare brott som t.ex. kan ge fängelse mer i ett år. Socialnämnden kan begära en utredning om man bedömer att den kan ha betydelse för att avgöra behovet av insatser. Utöver det får utredning inledas om man behöver klargöra om någon under 15 år tagit del i brottet, om det behövs för att efterforska gods eller om det av andra skäl har särskild betydelse. Om ett barn inte fyllt 12 år får bara utredning inledas om det finns synnerliga skäl.

Polisen ska omedelbart underrätta socialnämnden när någon under 15 år begått ett brott som kan ge fängelse och när en utredning enligt 31§ inletts.

Vid förhör med den unge i en utredning enligt 31§ tredje stycket ska företrädare från socialtjänsten närvara om det inte möter hinder medan det enligt första och andra stycket krävs särskilda skäl för att socialtjänsten inte ska närvara.

När utredningen avslutas ska utredningsprotokollet så snart som möjligt skickas till socialnämnden.

Utredningen är en brottsutredning som fokuserar på en gärning och på att klargöra händelseförloppet. Utredaren ska särskilt tänka på om den unges riskerar sin hälsa och utveckling samt om det handlar om upprepad brottslighet. Det är också viktigt att utreda skuldfrågan dels som underlag för utredning och dels för brottsoffrets möjligheter till skadestånd som ej regleras på annat sätt.

Socialtjänsten bör begära utredning av polisen när:

- någon under 15 år misstänkts för ringa narkotikabrott
- socialtjänsten behöver underlag för sin utredning
- en utredning kan ha en återfallspreventiv effekt
- det bedöms att förhör kan ha en brottsförebyggande effekt
- den unges brott kan antas utgöra ett led i en upprepad brottslighet

6. Barn som utsatts för brott

Socialnämnden ansvarar för att barn som utsatts för brott, och barnets närstående, får det stöd och den hjälp som behövs. Socialnämnden ska också beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående, är brottsoffer och ansvarar för att barnet får stöd. (5 kap. 11§ Socialtjänstlagen) Anmälan görs till socialkontoret.

Anmäl omedelbart till socialkontoret vid misstanke om att ett barn utsatts för misshandel eller sexuella övergrepp. Observera att vårdnadshavare inte ska informeras innan anmälan. Särskild rutin gäller och finns att läsa i sin helhet på: www.lanstyrelsen.se/ostergotland

7. Medling

Medling vid brott är en obligatorisk verksamhet för kommunerna vilket innebär en skyldighet att erbjuda medling till gärningsmän under 21 år. Medling förutsätter att ett brott är polisanmält och att den unge gärningspersonen erkänt. Medling bygger på frivillighet att delta för både brottsoffer och gärningsman och är inget straff, utan ett komplement till rättsprocessen. Det innebär nära samverkan mellan polis, frivård, socialtjänst och åklagare. Våld i nära relationer, hedersrelaterade brott eller sexualbrott är vanligtvis inte lämpliga för medling. Kontakta medlingsamordnare för mer information telefon 011-15 15 19

8. SSPF - Skola, socialtjänst, polis, fritid

SSPF är en samverkansmodell mellan skola, socialkontor, polis och fritid. Syftet är att förhindra att barn hamnar i eller fortsätter med kriminellt beteende och/eller drogmissbruk. Genom att samla och samordna resurser kring barn ska man agera snabbt och skapa gemensamma lösningar. Resurser kring barn innebär både barnets familj och det professionella nätverket. Målet är att bryta ett negativt mönster.

Syftet är också att fånga upp grupper av ungdomar i risk genom att exempelvis bjuda in till föräldramöten.

Vilka barn kan bli aktuella för SSPF?

Barn och unga 10 – 18 år som är i riskzon att utveckla eller som har kriminellt beteende och/eller missbruk. Det betyder till exempel:

- barn/unga som vistas i riskmiljöer där det t.ex. finns kriminalitet eller droger
- barn/unga som har ett kriminellt beteende och/eller missbruk
- barn/unga från målgruppen som kommer hem efter att ha varit placerade
- när tidigare insatser kring målgruppen inte fungerat

Hur går det till?

Ett barn kan bli aktuellt för SSPF genom att skola, socialkontor, polis eller fritid tar initiativ till det. Ärendet tas vidare av respektive chef till SSPF-koordinator. Koordinatoren tar med sig ärendet till en fast chefsgrupp och kallar rektor från barnets skola, samt andra som kan vara en resurs i arbetet. Samtycke från vårdnadshavare måste finnas innan ärendet anmäls till **SSPF-möte**.

Parterna kan även ta initiativ till SSPF om man uppmärksammar en grupp av barn eller unga ur målgruppen. Till exempel kan SSPF initieras för en individ samtidigt som föräldrarna erbjuds möte i grupp när det är lämpligt. Arbetsgången för samtycke är densamma.

På chefsmötet (SSPF-möte) beslutas om gemensamma insatser ska göras. Efter mötet ansvarar koordinatoren för att bjuda in till **verksamhetsmöte** med familjen

och det professionella nätverket. De olika insatser som är aktuella för barnet sammanfattas i en åtagandeplan. I planen ska det vara tydligt vem som gör vad och när, samt när insatserna ska följas upp.

På **uppföljningsmötet** tar man ställning till om avslut, fortsättning eller förändring av insatserna. Finns det behov av att lösa frågor under tiden det konkreta arbetet kring barnet pågår ska koordinatören kalla till ett nytt möte så snart som möjligt.

Arbetsgång

Om oro för ett barn ur målgruppen uppstår konsulteras respektive chef som bedömer om det ska aktualiseras som ett SSPF-ärende. Observera att man alltid måste ta ställning till om anmälan enligt 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen ska göras till socialkontoret. Vägledning och blankett för anmälan finns på www.norrkoping.se

Om chef gör bedömningen att ärendet ska aktualiseras som ett SSPF-ärende ska samtycke från vårdnadshavare inhämtas. Därefter kontaktas SSPF-koordinator som administrerar ärendet. Blankett *Samtycke till informationsutbyte och Anmälan SSPF-enskild* finns i bilaga och skrivbar på www.norrkoping.se/barnsamverkan.

En chefsgrupp bestående av enhetschefer från socialkontoret, gruppchef från polisen samt fritidsgårdschef har fasta mötestider. Berörd rektor från den skola där barnet går kallas av koordinator till mötet. Koordinator ansvarar för att informera respektive chef om vilka ärenden som kommer att tas upp så att de kan förbereda sig. Möjlighet finns för cheferna att ta med personal som har kunskap om barnets situation. (Chefen kan dock inte ersättas av annan personal.)

Koordinator leder **SSPF-mötet**. I början av mötet går SSPF-koordinator igenom samtycket och överlämnar originalet för förvaring i akt. Kopia på samtycke sparas hos koordinator. På mötet fattas beslut om gemensamma insatser ska göras och vilka verksamheter som ska arbeta tillsammans. Strategiska beslut om prioriteringar, ekonomiska förutsättningar, insatsens omfattning, övergripande mål samt när rapportering till cheferna ska ske beslutas vid mötet. Anteckningar som förs vid mötet omfattas av sekretess.

Koordinator kallar sedan till **verksamhetsmöte** med personal som utsetts av cheferna samt vårdnadshavare och eventuellt barnet. Personal bör undersöka den egna verksamhetens möjligheter före mötet så att man i möjligaste mån kan besluta om insatser vid mötet. Före mötet träffar koordinatören vårdnadshavare och barn för att informera om det kommande mötet. Koordinator ansvarar för att leda verksamhetsmötet.

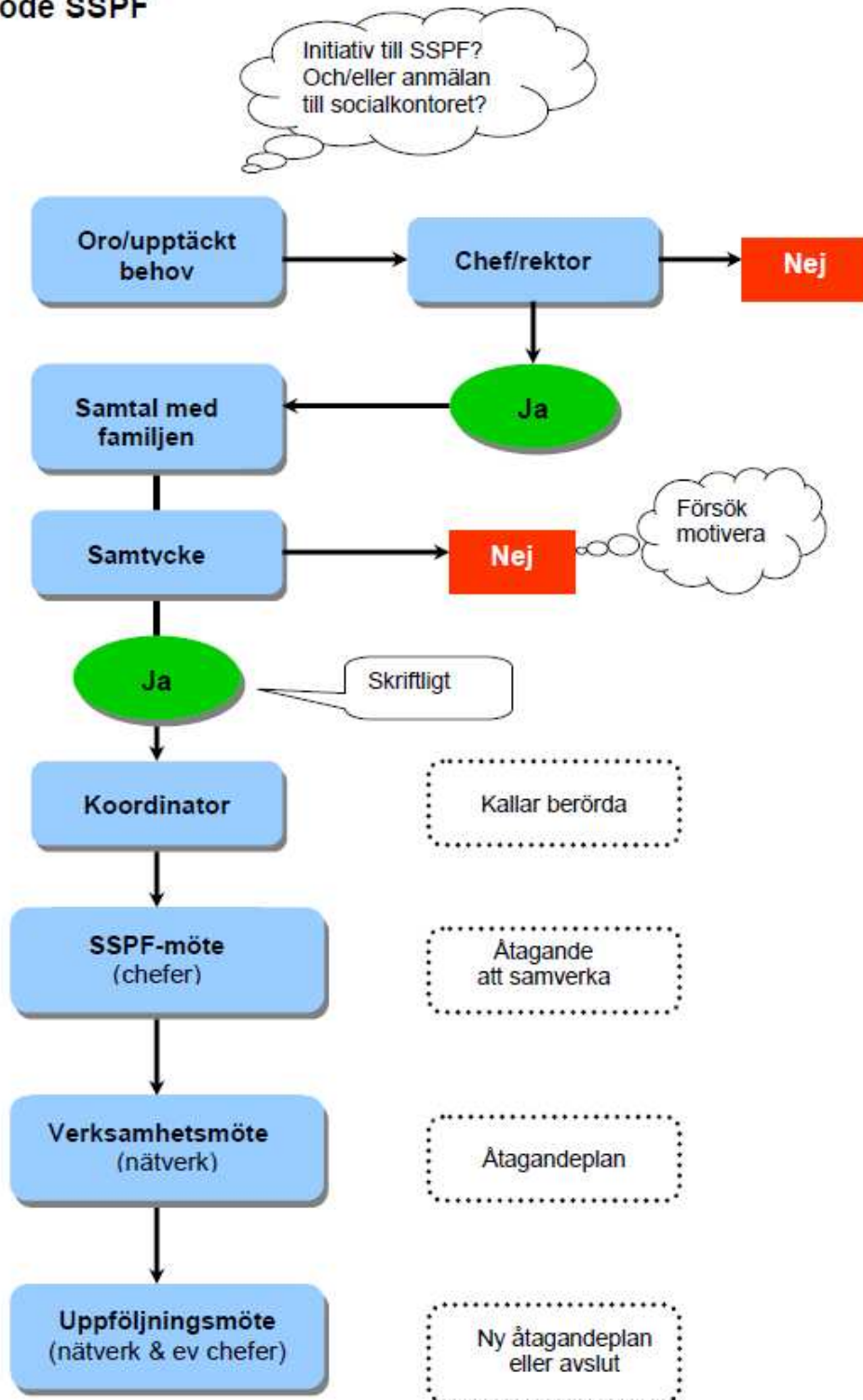
De olika insatser som är aktuella för barnet sammanfattas i en *åtagandeplan*. I planen ska det vara tydligt vem som gör vad och när, samt när insatserna ska följas upp. Koordinator ska verka för att en åtagandeplan skrivs och handläggande

socialsekreterare ansvarar för originalet. Mall för åtagandeplan finns i bilagan och skrivbar på www.norrkoping.se/barnsamverkan.

Under **uppföljningsmötet** tar man ställning till om avslut, fortsättning eller förändring av insatserna. Om det, före planerat uppföljningsmöte, finns behov av att lösa frågor eller om planerade insatser inte fungerar, kontaktas koordinator som då kallar till extra möte. Om det uppstår behov av lösa hinder i samverkan som inte personalen har mandat att hantera kan även berörda chefer kallas till uppföljande möte.

För mer information kontakta koordinator SSPF

Flöde SSPF

9. Social insatsgrupp (SIG)

Syftet med sociala insatsgrupper är att hjälpa ungdomar att bryta en kriminell livsstil och att stärka det sociala nätverket kring ungdomarna. Sociala insatsgrupper är en arbetsform som sker genom offensiv, operativ samverkan på lokal nivå mellan berörda myndigheter och aktörer (socialkontor, skola, polis, arbetsmarknadskontoret, landstinget, frivården med flera).

För aktualiseras till social insatsgrupp behövs samtycke från den unge (samt vårdnadshavare om ungdomen är under 18 år). Ungdomen aktualiseras till en koordinator som tar kontakt med ungdomen och andra berörda. Efter samtycke och beslut bildas en social insatsgrupp och en individuell plan upprättas utifrån varje ungdoms specifika behov. I planen ska framgå vad de olika myndigheterna och aktörerna ska bidra med. Eftersom åtgärdsplanen bygger på den unges situation ser insatserna olika ut från fall till fall.

En skillnad mellan SSPF och Social insatsgrupp är att samverkan inom ramen för SSPF genomförs med samtycke från vårdnadshavare medan Social insatsgrupp också kräver samtycke från den det berör.

För mer information kontakta koordinator.

10. Rutin vid misstanke om och vid konstaterad droganvändning i grund- och gymnasieskolan samt vid fritidsgårdar

Inledning

Tidiga upptäckter av droganvändning är angeläget och en stor del av det förebyggande arbetet. I detta arbete är det också viktigt att det finns en tydlig policy och rutiner för hur man ska hantera misstänkt droganvändning.

Denna rutin har tagits fram i samarbete med flera professioner från skola, polis och socialtjänst. Syftet med rutinen är att underlätta och möjliggöra likvärdighet i skolorna.

All användning av narkotika är allvarligt och kan betraktas som missbruk. I rutinen används dock begreppet droganvändning istället för missbruk eftersom det, ur ett förebyggande perspektiv, är viktigt att unga inte identifierar sig som *missbrukare*.

Rutinen bör vara en del av skolans tydliga policy för hela ANDT-området. Policyn delges elever och vårdnadshavare vid skolstart. I skolans policy ska även ingå information om elevskåpen. Nedan är ett exempel på hur det kan formuleras. *Skolan ska vid varje läsårsstart informera alla elever och vårdnadshavare skriftligt om att elevskåpen är skolans egendom som eleverna disponerar för förvaring av läromedel och personliga saker. Vid misstanke om att droger förvaras i skolan kan skolan utan förvarning öppna och gå igenom elevskåpen.*

Även fritidsgårdarna utgår från denna rutin och följer arbetsgången. Ordet rektor byts då ut mot föreståndare eller fritidsgårdschef.

För myndiga elever gäller särskilda bestämmelser, se sidan 14 i dokumentet.

1. Misstanke om droganvändning uppkommer

Personal som fattat misstanke kontaktar snarast rektor. Rektor är ansvarig, men kan delegera till exempelvis kurator eller mentor. Skolan avgör själv vem eller vilka som agerar vid kontakt med vårdnadshavare, Moa-mottagningen, socialkontor och polis.

2. Samtal med elev och kontakt med vårdnadshavare

Rektor, skolkurator och/eller skolsköterska samt annan av rektor delegerad personal kallar eleven till samtal snarast, helst samma dag. Eleven uppmanas att lämna drogtest. Eleven ges möjlighet att berätta för vårdnadshavare innan skolan kontaktar hemmet. Vårdnadshavare kallas till möte som bör hållas snarast, helst samma dag. Om det är lämpligt ges information och erbjudande om SSPF under mötet (följ rutin för SSPF i arbetsboken).

För att möjliggöra samverkan inhämtas samtycke till informationsutbyte från vårdnadshavare tidigt i processen. Blankett ”Samtycke till informationsutbyte” finns på www.norrkoping.se/barnsamverkan

3. Kontakt med socialkontor

Vid oro rörande droganvändning, om kontakt/samarbete med elev/vårdnadshavare inte kommer till stånd eller om oro kvarstår trots negativt provsvar, ska anmälan göras. Anmälningsskyldigheten enligt SoL 14 kap 1 § gäller varje enskild anställd.

Om samtycke finns genomförs ett gemensamt möte med berörda parter, ett så kallat trepartsmöte.

Om vårdnadshavare inte samtyckt till samverkan får socialkontoret ändå återkoppla till anmälare om utredning inletts, inte inletts, eller redan pågår och anmälaren har också rätt att begära sådan återkoppling. Samtycke krävs för allt övrigt informationsutbyte.

4. Moa-mottagningen

Moa-mottagningen erbjuder förebyggande, stödjande och behandlande insatser. Moa-mottagningen kan även vara behjälpliga gällande drogtestar.

Skolan kontaktar Moa-mottagningen för tidsbokning. Vårdnadshavare ska delta vid besöket om eleven är under 18 år. Skolan närvarar vid alla besök där de initierat en oro. Vid första mötet på Moa-mottagningen sker ett orosamtal där fortsatt planering görs.

Drogtest utförs av Moa-mottagningen som ansvarar för att inhämta skriftligt samtycke från vårdnadshavare och den unge om han/hon är över 15 år i samband med första provtagningen. Drogtestet utförs om möjligt samma dag under förutsättning att medgivande finns.

Vårdnadshavare ska delta vid provtagningen och personal från skolan ska ges möjlighet att delta.

Om skolan är beställare ska de också finnas med vid utlämnade av provsvar om vårdnadshavare samtycker. Moa efterfrågar rutinmässigt samtycke att återkoppla provresultat när skolan är beställare.

5. Kontakt med polis

Vid uppenbart påverkad elev eller vid misstanke om narkotikainnehav på skolan eller fritidsgården kontaktas alltid polis.

Konstaterad droganvändning

6. Konstaterad droganvändning

Vid konstaterad droganvändning är Moa-mottagningen behjälpliga med sina insatser vilka anpassas och planeras för eleven vid det första orossamtalet.

Vid konstaterad droganvändning ska samverkansmodellen för SSPF alternativt Social insatsgrupp (SIG) övervägas, om vårdnadshavaren eller myndig elev ger sitt samtycke till det (se vidare rutin för SSPF och SIG).

Alla inblandade parter ska så långt som möjligt samarbeta vid planering och genomförande av åtgärder. Inom ramen för SSPF görs en åtagandeplan där det framgår vem som gör vad och när, samt när och hur insatserna ska följas upp.

Skolan utreder elevens studiesituation och planerar åtgärder enligt skollagens krav. Socialkontoret utreder den unges sociala situation och behov av insatser enligt socialtjänstlagen.

Utgångspunkten i planeringen ska vara att eleven ska bli drogfri, fungera i skolan och klara av studierna samt att skolan ska vara en trygg och säker miljö för alla. Varje fall kräver en individuell bedömning och att en plan upprättas för eleven. Om ett avbrott i ordinarie skolsituation beslutas är det viktigt att eleven får stöd och hjälp för att snarast möjligt kunna återgå. Skola och socialkontor ansvarar gemensamt för detta.

Om anmälan kommit in till socialkontoret från annan än skolan eller om socialkontoret konstaterat droganvändning ansvarar socialkontoret för att motivera vårdnadshavare och elev till att den skola som den unge går i informeras.

7. Uppföljning

Kontinuerlig uppföljning av insatserna ska göras. Hur det genomförs beslutas gemensamt av berörda parter. Om vårdnadshavare eller elev inte samtyckt till SSPF/samverkan görs uppföljning av respektive part.

Om socialkontoret har avslutat kontakten med den unge/familjen under processens gång och det fortfarande finns oro kring droganvändning ska en ny anmälan göras.

Utifrån SSPF-modellen kan koordinatören finnas med under hela processen.

8. Vid långvarig/avancerad droganvändning

Socialkontoret har ansvar för åtgärder för den unge som har ett missbruk eller beroende. Om den unge blir placerad utanför hemmet ska skola och socialkontor hålla kontakt under placeringstiden för att möjliggöra en återgång till ordinarie skolgång. Det är av största vikt att det finns planering och beredskap för en återkomst till "hemskolan". Skola och socialkontor har då gemensamt ansvar för individuella åtgärder i ett helhetsperspektiv.

Elev folkbokförd i annan kommun

Skolan följer i huvudsak rutinen ovan, det vill säga samtal med elev och vårdnadshavare, uppmaning till drogtest och så vidare.

Kontakt med socialkontor och anmälan om oro görs till socialkontoret i den kommun där eleven är folkbokförd. Moa-mottagningen tar även emot elever folkbokförda i Söderköping, Valdemarsvik och Finspång.

För myndiga elever gäller särskilda bestämmelser

Samverkan och informationsutbyte samt att kontakt tas med förälder eller motsvarande kräver samtycke från eleven och efterfrågas vid första mötet.

Om eleven samtycker bör även förälder eller motsvarande delta vid provtagning på Moa-mottagningen.

Det finns möjlighet att anmäla droganvändande till socialkontoret om eleven är myndig, även om anmälningsplikten upphör vid 18 år.
(Offentlighets- och sekretesslagen 10 kap. 27 §)

Ovanstående gäller även för elev folkbokförd i annan kommun

Kontakt / information / konsultation

Socialkontoret

- **Socialkontorets mottagningsgrupp** för konsultation och anmälan
011- 15 26 15
- **Socialjouren** - vid akuta situationer utanför kontorstid
011-15 22 83
- **Koordinator för SSPF, SIG och medling**
011-15 15 19

Moa-mottagningen

vänder sig till ungdomar till och med 25 år som har frågor eller problem med alkohol och droger. Moa-mottagningen erbjuder förebyggande, stödjande och behandlande verksamhet i öppenvård till unga och deras familjer.

010 - 104 00 05 (vardagar 8-16)

010 - 104 22 63 (kvällar och helger Moa-jour på Vrinnevisjukhuset)

Ungdomshälsan

ger hjälp gällande t.ex. relationer, kriser, nedstämdhet, droger, sex och samlevnad, sexuella övergrepp, HBT-frågor, viss provtagning (ej drogtest)

010-105 93 50

Polisen

- **växel** 011-114 14
- **utredningsledare** 010 - 566 52 63

Kommunens samordnare för brotts- och drogförebyggande arbete

011-15 11 61